

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 · 50 · 2009

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ПАНАЙОТОВА СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 27636/04 г.)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

2 юли 2009 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

02/10/2009 г.

Това решение може да претърпи редакционни промени.

По делото на Панайотова срещу България,
Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камера в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Райт Марусте (Rait Maruste),
Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Ренате Йегер (Renate Jaeger),
Марк Вилигер (Mark Villiger),
Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska),

съдии,

Павлина Панова, *съдия ad hoc*,
и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на Отделението*,
след проведено закрито заседание на 9 юни 2009 г.,
се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 27636/04 г.) срещу Република България, подадена на 23 юли 2004 г. пред Съда на основание на чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (“Конвенцията”) от българската гражданка г-жа Егалина Симеонова Панайотова (“жалбоподателката”).

2. Жалбоподателката е представлявана от г-жа С. Маргаритова-Вучкова – адвокат, практикуващ в град София. Българското правителство („правителството”) е представлявано от своя агент – г-жа С. Атанасова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателката твърди, че е лишена от своята собственост в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 и членове 8 и 14 от Конвенцията.

4. На 3 март 2008 г. председателят на Пето отделение решава да изпрати уведомление за жалбата до правителството. Съдът решава също да разгледа едновременно допустимостта и съществото на жалбата (чл. 29, ал. 3 от Конвенцията).

5. Съдия Калайджиева, избрана по отношение на България, се оттегля от заседанието по делото. На 30 януари 2009 г. правителството посочва на нейно място Павлина Панова като съдия *ad hoc* (чл. 27, ал. 2 от Конвенцията и чл. 29, ал. 1 от Правилника на Съда).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

1. Жалбоподателката е родена през 1952 г. и живее в град София.

7. През 1967 г. нейните родители закупуват от Община София двустаен апартамент от 69 квадратни метра в центъра на града. Апартаментът е станал държавна собственост по силата на национализацията, извършена от комунистическия режим в България след 1947 г.

8. След смъртта на родителите си жалбоподателката ги наследява.

9. На 23 февруари 1993 г. бившите собственици на апартамента преди национализацията подават иск срещу жалбоподателката на основание на чл. 7 от Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти, търсейки обезсилване на нейното право на собственост, както и възстановяване на своята собственост. Производството приключва с влязло в сила решение на Върховния касационен съд от 5 март 2004 г. Съдилища обявяват договора от 1967 г. за нищожен и възстановяват правото на собственост на ишците върху апартамента на две основания: 1) първоначалното решение за продажба на апартамента не е утвърдено от министъра на архитектурата и благоустройството, а от неговия заместник; и 2) договорът за продажба не е подписан от кмета, а от един от заместниците му. Въпреки че кметът е имал право да упълномощи друго лице да подписва такива договори, той не е направил писмено и изрично упълномощаване.

10. След окончателното решение по нейното дело става възможно жалбоподателката да получи обезщетение от държавата под формата на компенсаторни записи, които могат да бъдат използвани в приватизационни търгове или да бъдат продадени на брокери. Жалбоподателката не подава веднага искане за компенсаторни записи.

11. Такова искане за компенсаторни записи тя депозира през ноември 2006 г. след промените в Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти от юни 2006 г. Областният управител отхвърля искането и жалбоподателката обжалва отказа; жалбата е отхвърлена с окончателно решение на Върховния административен съд от 6 април 2009 г. Националните съдилища установяват, че лицата, които не са подали заявления за компенсаторни записи в рамките на съответния срок, в сила от 2000 г., не могат да искат такива записи след приемането през юни 2006 г. на новите алинеи 2 и 3 на чл. 7 от Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти, тъй като въпросното изменение не води до ново право на компенсаторни записи и поради това не се отразява на приложимия срок.

12. През февруари 2007 г. жалбоподателката освобождава апартамента.

II. ПРИЛОЖИМИ ПРЕДИСТОРИЯ, ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

2. Приложимите предистория, вътрешно право и практика са обобщени в решението на Съда по делото *Великови и други срещу*

България, № 43278/98, № 45437/99, № 48014/99, № 48380/99, № 51362/99, № 53367/99, № 60036/00, № 73465/01 и № 194/02, 15 март 2007 г.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 1 ОТ ПРОТОКОЛ № 1 КЪМ КОНВЕНЦИЯТА

3. Жалбоподателката твърди, че е лишена от своята собственост произволно, без тя да има вина за това и без адекватно обезщетение. Тя се позовава на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, който гласи следното:

„Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накарняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.”

4. Правителството не представя становище.

A. Допустимост

5. Съдът отбелязва, че оплакването не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията. Освен това той отбелязва, че то не е недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

6. Жалбоподателката твърди, че е жертва на произволно и незаконно лишаване от собственост и не е получила адекватно обезщетение.

7. Съдът отбелязва, че настоящото дело се отнася до едно и също законодателство и въпроси, както делото *Великови и други*, цитирано по-горе.

8. Фактите, от които е налице оплакване, представляват намеса в правото на собственост на жалбоподателката.

9. Намесата се основава на приложимото законодателство и преследва важна цел в обществен интерес, а именно да се възстанови справедливостта и зачитането на върховенството на закона. Както и по делото *Великови и други* (цитирано по-горе, §§ 162 – 176), Съдът счита,

че при конкретните обстоятелства въпросът дали приложимото законодателство е достатъчно ясно и предвидимо не може да се отдели от въпроса за пропорционалността.

10. Прилагайки критериите, посочени в решението *Великови и други* (цитирано по-горе, §§ 183 – 192), Съдът отбелязва, че титулът за собственост на жалбоподателката е обявен за нищожен и тя е лишена от собствеността си поради това, че съответните документи през 1967 г. са подписани от заместниците на длъжностните лица, на които са поверени съответните правомощия (вж. параграф 9 по-горе). Тези недостатъци очевидно се дължат на пропуски от страна на администрацията, а не на родителите на жалбоподателката.

11. Затова Съдът счита, че настоящото дело е подобно на тези на *Богданови и Цилеви*, разгледани в неговото решение по делото *Великови и други* (виж §§ 220 и 224 от решението, цитирано по-горе), където той приема, че в такива случаи справедливият баланс, който се изисква съгласно чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, не може да бъде постигнат без адекватно обезщетение.

12. Въпросът, който възниква тогава, е дали е предоставено адекватно обезщетение на жалбоподателката.

24. През 2004 г., след окончателното съдебно решение по нейното дело, тя е могла да подаде искане за компенсаторни записи, но не го е направила. Въпреки това, както Съдът е установил в решението си по делото *Великови и други*, цитирано по-горе, § 226, и в редица последващи дела (вж. *Копринарови срещу България*, № 57176/00, § 31, 15 януари 2009 г.; *Димитър и Анка Димитрови срещу България*, № 56753/00, § 31, 12 февруари 2009 г.; и *Владимирова и други срещу България*, № 42617/02, § 40, 26 февруари 2009 г.), заради нестабилността на цените на компенсаторните записи и честите промени на приложимите правила, не може да се счита, че към съответния момента схемата на компенсаторните записи е осигурявала адекватно обезщетение. Ето защо отказът на жалбоподателката да се възползва от схемата на компенсаторни записи следва да бъде взет предвид при разглеждането на чл. 41, но не може решително да повлияе на резултата от оплакването ѝ по чл. 1 от Протокол № 1.

25. Освен това искането на жалбоподателката за компенсаторни записи, подадено през ноември 2006 г., е отхвърлено (вж. параграф 11 по-горе).

13. При тези обстоятелства Съдът намира, че на разположение на жалбоподателката не е налице ясна, навременна и предвидима възможност да получи адекватно обезщетение.

14. От това следва, че не е постигнат справедлив баланс между обществения интерес и необходимостта да се защитят правата на жалбоподателката. Ето защо е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 8 И ЧЛ. 14 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

28. Жалбоподателката се оплаква на основание на чл. 8 от Конвенцията, че е лишена от жилището си, както и на основание на чл. 14, че е обект на дискриминация, тъй като Законът за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти облагодетелства собствениците преди национализацията и държавата в ущърб на собствениците след национализацията.

A. Допустимост

15. Съдът отбелязва, че тези оплаквания не са явно необосновани по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията. Той отбелязва, от друга страна, че те не са недопустими на други основания. Следователно трябва да бъдат обявени за допустими.

Б. По същество

30. Като взе предвид заключенията си по чл. 1 от Протокол № 1 и подхода си в решението по делото *Великови и други*, Съдът счита, че не възникват отделни въпроси по чл. 8 и чл. 14 (вж. съответно *Великови и други*, цитирано по-горе, § 252).

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

16. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

32. Жалбоподателката представя експертна оценка от септември 2008 г., изготвена от ангажиран от нея експерт, оценяваща стойността на апартамента, който е загубила, на 118 200 евро (EUR), която сума тя претендира като обезщетение за имуществени вреди. По отношение на неимуществени вреди тя претендира 8 000 евро.

33. Правителството счита тези искове за прекомерни. То се позовава на факта, че жалбоподателката е останала във въпросния апартамент до 2007 г., както и на пропуска ѝ да се възползва от схемата на компенсаторни записи.

34. Прилагайки подхода, изложен в решенията по подобни дела, и с оглед естеството на установеното нарушение, Съдът намира, че е целесъобразно да определи обща сума като обезщетение за имуществени и неимуществени вреди, съобразена със стойността на

отнетия от жалбоподателката имот и всички други релевантни обстоятелства (вж. *Тодорова и други срещу България* (справедливо обезщетение), № 48380/99, № 51362/99, № 60036/00 и № 73465/01, § 10 и 47, 24 април 2008 г.). Съдът също така ще вземе предвид пропуската на жалбоподателката да се възползва от схемата на компенсаторни записи (вж. параграф 26 по-горе и *Тодорова и други*, цитирано по-горе, §§ 44 – 46).

35. Като взе предвид изложеното по-горе, всички обстоятелства по делото и информацията, с която разполага за цените на недвижимите имоти в София, Съдът присъжда на жалбоподателката 64 000 евро за имуществени и неимуществени вреди.

Б. Разноски

36. Жалбоподателката претендира 1 680 евро за двадесет и осем часа правна работа на нейния адвокат г-жа С. Маргаритова-Вучкова след уведомлението за жалбата, при часова ставка от 60 евро. В подкрепа на този иск тя представя договор за процесуално представителство и справка за отработените часове. Тя иска сумата, присъдена ѝ по този иск, да бъде платена директно на г-жа Маргаритова-Вучкова.

37. Жалбоподателката претендира освен това 300 български лева (BGN), равняващи се на 150 евро, които вече е платила за правната работа на г-жа Маргаритова-Вучкова. Тя претендира и 800 лева (равностойността на 410 евро) за хонорар на адвоката, който е подготвил първоначалната ѝ жалба, 314 лева (равностойността на 160 евро) за пощенски разходи и превод за производството пред Съда и 432 лева (равностойността на 220 евро) за разходи за експертната оценка, представена от нея. В подкрепа на тези искове тя представя съответните разписки.

38. Отделно от това жалбоподателката претендира 500 лева (равностойността на 255 евро) за работата на адвоката ѝ в националното производство за компенсаторни записи (вж. параграф 11 по-горе). Тя представя съответната разписка.

39. Правителството счита тези искове за прекомерни.

40. Според практиката на Съда жалбоподател има право на възстановяване на разноски само доколкото е доказано, че те са действително и по необходимост направени и са в разумен размер.

41. По отношение на сумата, която да бъде изплатена на г-жа Маргаритова-Вучкова, Съдът счита, че претендираният брой часове правна работа е прекомерен. С оглед на това, а също и като се има предвид, че тя не е участвала в началния етап на производството и е представлявала други жалбоподатели по идентични дела (вж. *Великови и други*, цитирано по-горе, §§ 19, 53, 72 и 95), Съдът присъжда 700 евро по този иск, които да бъдат платени директно по банковата сметка на г-жа Маргаритова-Вучкова.

42. По отношение на останалите разноси за производството пред Съда, като взе предвид информацията, с която разполага, Съдът установи, че те са действително и по необходимост направени и са в разумен размер. Затова той присъжда цялата сума от 940 евро.

43. По отношение на разходите за адвокатски хонорар, направени в националното производство за компенсаторни записи, Съдът отбелязва, че през 2006 г., когато производството започва, подходът на властите към такива искания за обезщетение все още не е ясен. Едва по-късно се изяснява, че такива искания нямат изгледи за успех (вж. параграф 11 по-горе). Тъй като заведеното от жалбоподателката производство е пряко свързано с нарушението на чл. 1 от Протокол № 1, установено по настоящото дело, по което жалбоподателката се опитва да получи поне частично обезщетение, Съдът счита, че въпросните разноси са направени по необходимост (вж. съответно *Крушев срещу България*, № 66535/01, §§ 63 – 65, 3 юли 2008 г., и *Симова и Георгиев срещу България*, № 55722/00, § 49, 12 февруари 2009 г.). Съдът освен това счита, че те са в разумен размер и присъжда на жалбоподателката цялата сума (255 евро), претендирана по този иск.

В. Лихва за забава

17. Съдът счита за подходящо лихвата за забава да бъде изчислена на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка, с добавени три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Обявява* жалбата за допустима;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията;
3. *Постановява*, че не възникват отделни въпроси по чл. 8 и чл. 14 от Конвенцията;
4. *Постановява*
 - (а) ответната държава да заплати на жалбоподателката в срок от три месеца от датата, на която съдебното решение влезе в сила в съответствие с чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, долупосочените суми в левова равностойност към датата на плащането:
 - i. EUR 64 000 (шестдесет и четири хиляди евро) за имуществени и неимуществени вреди, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума;

ii. EUR 1 895 (хиляда осемстотин деветдесет и пет евро) за разноси, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими от жалбоподателката върху тази сума, от които EUR 700 (седемстотин евро) да бъдат платени директно по банковата сметка на процесуалния представител на жалбоподателката;

(б) след изтичане на горецитирания тримесечен срок до извършване на плащането ще бъде дължима обикновена лихва върху горната сума в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта;

5. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателката за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 2 юли 2009 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар на Отделението

Пеер Лоренцен
Председател